

ЗАТВЕРДЖУЮ

ФОП

Ж.В.Вихрестенко
05.01.2026 року

ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації педагогічних працівників
закладів загальної середньої освіти
«ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ПІДТРИМКИ УЧНІВ З
ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ»

Розробник(и):

Вихрестенко Ж.В., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти КЗ КОР «Білоцерківський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж»;

Мозгова Т.М., директор Комунальної установи «Шосткинський інклюзивно-ресурсний центр Шосткинської міської ради Сумської області».

Напрямок підвищення кваліфікації: інклюзивна компетентність, створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища, особливості (специфіка) інклюзивного навчання, забезпечення додаткової підтримки в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами.

Типова програма підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (наказ МОН від 12.10.2022 № 904)

Термін дії програми: з 05.01.2026 року до 04.01.2031 року

Рецензенти:

Чернякова Олена Іванівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки та психології Університету Григорія Сковороди в Переяславі;

Кагдіна Леся Володимирівна, практичний психолог, Інклюзивно-ресурсний центр Казанківської селищної ради Миколаївської області

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми.

Актуальність впровадження інклюзивного навчання в сучасних закладах загальної середньої освіти зумовлена насамперед гуманістичними пріоритетами демократичного суспільства та глобальним прагненням забезпечити рівний доступ до якісної освіти для всіх дітей без винятку.

Оновлена державна політика України та ключові нормативно-правові акти законодавчо закріпили право кожного здобувача освіти на навчання у середовищі за місцем проживання. Проте практична реалізація цього права потребує системних змін на рівні кожної школи.

Інклюзивна освіта виступає дієвим інструментом подолання дискримінації, руйнування стигм та інтеграції дітей з особливими освітніми потребами (ООП) у соціум, забезпечуючи їх повноцінний особистісний розвиток.

Цільова аудиторія: педагогічні працівники ЗЗСО, що забезпечують здобуття базової загальної середньої освіти (ГХЗВ)

Обсяг (тривалість): 30 год. (1 кредит ЄКТС)

Особливості реалізації програми.

Програма реалізується в стислий термін (30 годин) із поєднанням теоретичних і практичних занять, що забезпечує інтенсивне опанування ключових компетентностей вчителів в умовах інклюзивного навчання.

Навчання здійснюється в дистанційній формі з використанням навчальних відео занять, які є підґрунтям для подальшого опрацювання практичних кейсів, формування та розвитку практичних навичок у виборі способів навчання, підтримки та супроводу учня з особливими освітніми потребами, створення умов для побудови ефективної індивідуальної траєкторії навчання учнів з ООП.

Зміст програми орієнтований на практичне застосування знань у професійній діяльності, розвиток навичок командної взаємодії та ефективної підтримки учнів з особливими освітніми потребами. Передбачено самостійну роботу слухачів, а також підсумкове оцінювання результатів навчання. У кожного слухача після завершення навчання буде сформоване власне портфоліо з дидактичними та методичними матеріалами, що допоможуть їм впроваджувати набуті знання та навички у професійну діяльність.

Форми здійснення курсів підвищення кваліфікації (30 годин):

– дистанційна

Мета освітньої програми: підвищити професійну компетентність педагогічних працівників ЗЗСО щодо впровадження Державного стандарту базової середньої освіти через оволодіння сучасними інструментами

створення безпечного інклюзивного середовища для учнів з особливими освітніми потребами.

Завдання підвищення кваліфікації

- Ознайомити учасників із чинною нормативно-правовою базою інклюзивної освіти в Україні.
- Поглибити знання щодо психолого-фізіологічних особливостей учнів підліткового віку, а також принципів побудови й планування індивідуальної освітньої траєкторії дитини.
- Розвинути професійні компетентності у сфері нових соціально-професійних ролей сучасного вчителя.
- Розширити розуміння організаційних механізмів підтримки інклюзивного навчання в закладі освіти.
- Сформувати навички ефективної комунікації та взаємодії з педагогами, батьками й громадами в умовах безбар'єрного, безпечного та інклюзивного середовища.
- Застосовувати здоров'язбережувальні технології практично в освітньому процесі.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

предметно-методичної компетентності (А2), психологічної компетентності (Б1), емоційноетичної компетентності (Б2), компетентності педагогічного партнерства (Б3), інклюзивної компетентності (В1), організаційної компетентності (Г2), здатності до навчання впродовж життя (Д1).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

За результатами навчання слухачі поглиблюють знання, удосконалюють навички щодо:

- основних підходів до організації освітнього процесу;
- психолого-фізіологічних особливостей учнів, принципів побудови та планування індивідуальної освітньої траєкторії учня;
- нових соціально-професійних ролей учителя;
- основних понять: «особа з особливими потребами», «інклюзивне навчання»;
- ролей і завдань усіх учасників команди психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП.

Уміння:

- організовувати педагогічну діяльність на засадах сучасних підходів до навчання в НУШ визначати й враховувати в освітньому процесі вікові та індивідуальні особливості учнів;
- створювати безбар'єрне, безпечне, інклюзивне освітнє середовище;
- використовувати здоров'язбережувальні технології в освітньому процесі.

Система та критерії оцінювання результатів курсів підвищення кваліфікації асистентів учителів

Оцінювання результатів навчання здійснюється за накопичувальною (модульною) системою та передбачає поєднання поточного і підсумкового контролю. Поточне оцінювання включає: виконання практичних завдань, аналіз кейсів, розроблення фрагментів уроків, складання індивідуальних програм розвитку/ІПР, виконання самостійних завдань (опрацювання матеріалів, підготовка коротких методичних розробок).

Підсумкове оцінювання передбачає: проходження підсумкового тестування. За кожну активність слухач отримує бали. Максимальна кількість балів – 50, мінімальна кількість балів для зарахування результатів навчання – 30.

Документ про підвищення кваліфікації: За результатами виконання Програми слухачі отримують сертифікат про підвищення кваліфікації відповідно до вимог постанови КМУ від 21.08.2019 №800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (з урахуванням змін).

Вартість: 650 грн.

II. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Навчально-тематичний план програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників розрахований на **30 академічних годин**.

Програма складається з **двох модулів**.

Перший модуль присвячений вивченню нормативних засад, організації інклюзивного процесу та впровадженню принципів безбар'єрності в школі. Другий модуль зосереджений на розвитку практичних умінь педагогічного працівника: командній взаємодії, спільній роботі з педагогом на уроках, застосуванні спеціальних інструментів та наданні дієвої підтримки дітям з особливими освітніми потребами.

У результаті навчання слухачі вдосконалюють професійні компетентності, необхідні для роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Навчально-тематичний план

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В БАЗОВІЙ СЕРЕДНІЙ ОСВІТІ					
Тема 1.1 Побудова інклюзивного освітнього процесу в базовій школі	2	2	1		5
Тема 1.2. Комплексна стратегія розвитку інклюзивного середовища та безбар'єрності у школі		4			4
Разом за модулем 1	2	6	1		9
МОДУЛЬ 2. СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЗАСАДАХ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ					
Тема 2.1. Створення безпечного та безбар'єрного освітнього середовища	2	4			6
Тема 2.2. Методи і технології інклюзивного навчання		2			2

Тема 2.3. Співпраця вчителя та асистента вчителя під час спільного викладання	2	2	1		5
Тема 2.4. Навчання соціальної та емоційної компетентності		2			2
Тема 2.5. Професійний розвиток педагогів у сфері інклюзії	2	2			4
Разом за модулем 2	6	12	1		19
Підсумкові заходи				2	2
Усього	8	18	2	2	30

III. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В БАЗОВІЙ СЕРЕДНІЙ ОСВІТІ

Тема 1.1. Побудова інклюзивного освітнього процесу в базовій школі.

Навчальне заняття фокусується на ключових аспектах організації і впровадження інклюзивного навчання в сучасних школах. Учасники ознайомляться з законодавчими вимогами, правилами створення доступного освітнього простору, а також методами адаптації та модифікації матеріалів під індивідуальні запити учнів. Значна частина уваги приділяється командній роботі вчителів, залученню профільних фахівців і використанню дієвих педагогічних інструментів. У результаті заняття педагоги посилять свої практичні навички для забезпечення якісного та рівноправного навчання кожної дитини.

Тема 1.2. Комплексна стратегія розвитку інклюзивного середовища та безбар'єрності у школі.

Навчальне заняття присвячене побудові безбар'єрного простору в школі завдяки застосуванню ідей універсального дизайну та механізмів розумного пристосування. Учасники розглянуть стратегії створення безпечних і доступних умов для кожного здобувача освіти. Окрему увагу приділено системному загальношкільному підходу, що передбачає спільну та скоординовану роботу всього колективу, керівництва й фахівців підтримки. Слухачі оволодіють практичними інструментами впровадження універсального дизайну, адаптації простору та організації ефективної взаємодії для забезпечення рівного доступу до якісних знань.

МОДУЛЬ 2. СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЗАСАДАХ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Тема 2.1. Створення безпечного та безбар'єрного освітнього

середовища

Під час заняття слухачі ознайомляться з поняттям принципів універсального дизайну в навчанні та навчаться застосовувати диференційований підхід до планування завдань, методів, матеріалів і способів оцінювання результатів учнів з ООП. Окрему увагу буде приділено сутності стратегій розумного пристосування, а також використанню допоміжних засобів для навчання та спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку. Окрім цього, учасники розглянуть поняття додаткових і альтернативних способів і засобів комунікації, організацію роботи ресурсної кімнати в закладі освіти та можливості використання цифрових технологій і дистанційного навчання в інклюзивній освіті.

Тема 2.2. Методи і технології інклюзивного навчання.

Під час заняття слухачі ознайомляться з технологіями індивідуалізації освітнього процесу, зокрема особистісно-орієнтованим і диференційованим викладанням, теорією множинного інтелекту, а також традиційним інтенсивним, кооперативним, когнітивним, проблемним і проєктним навчанням, включно з технологіями спільного викладання в інклюзивному класі. Окрему увагу буде приділено технологіям адаптації освітнього середовища, що охоплюють структуру простору, планування кабінету, візуальну підтримку організації навчального процесу, а також адаптації на рівні матеріалів, ресурсів і методів навчання. Окрім цього, учасники розглянуть технології подолання поведінкових і навчальних труднощів, такі як комунікативна система обміну картинками PECS, комплексна програма допомоги дітям з РАС TEACCH та прикладний аналіз поведінки АВА.

Тема 2.3. Співпраця вчителя та асистента вчителя під час спільного викладання

Навчальне заняття присвячене особливостям співпраці вчителя та асистента вчителя під час спільного викладання в умовах інклюзивного навчання. Розглядаються моделі ко-викладання, розподіл ролей і відповідальності між педагогами, а також ефективні стратегії планування та проведення уроків. Особлива увага приділяється організації партнерської взаємодії, забезпеченню індивідуалізації навчання та створенню сприятливого освітнього середовища для всіх учнів. Заняття спрямоване на розвиток практичних навичок командної роботи та підвищення якості освітнього процесу в інклюзивному класі.

Тема 2.4. Навчання соціальної та емоційної компетентності

Переваги та програми соціально-емоційного навчання (СЕН). Інструменти СЕН для створення безпечного, здорового та інклюзивного середовища ЗЗСО.

Важливість СЕН для учнівства. Соціальна та емоційна компетентність учителя.

Тема 2.5. Професійний розвиток педагогів у сфері інклюзії.

Під час заняття слухачі дослідять сутність поняття та поетапність професійного розвитку, а також ознайомляться з новими професійними ролями і завданнями вчителя в контексті інклюзії. Окрему увагу буде

приділено використанню можливостей електронних цифрових ресурсів для підвищення кваліфікації педагогів та організації наставництва. Окрім цього, учасники розберуть значення психосоціальної підтримки, методи профілактики професійного вигорання і шляхи розвитку резильєнтності.

3.1. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

1. Аналіз чинної законодавчої бази щодо організації інклюзивного навчання.
2. Розбір практичних професійних кейсів та моделювання ситуацій.
3. Вивчення психолого-педагогічної характеристики категорій учнів з особливими освітніми потребами (ООП).
4. Оцінювання освітніх труднощів на прикладі реальних ситуацій із практики.
5. Опрацювання структури індивідуальної програми розвитку (ІПР).
6. Проектування та створення адаптованих навчальних матеріалів.
7. Конкретизація ролі асистента вчителя під час проведення уроку.
8. Моделювання та планування окремого фрагмента навчального заняття.
9. Пошук шляхів конструктивного розв'язання конфліктних ситуацій у класі.
10. Добір та проектування дієвих стратегій поведінкової підтримки учнів.
11. Створення адаптованих критеріїв і підходів до оцінювання навчальних досягнень.
12. Проведення самооцінювання рівня власних професійних компетентностей.
13. Складання персонального плану професійного розвитку педагога.

3.2. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

1. Участь у створенні індивідуальної програми розвитку (ІПР) для дитини з ООП.
2. Співпраця учасників команди психолого-педагогічного супроводу.
3. Забезпечення ефективної комунікації з батьками дитини з ООП.
4. Поради батькам для підтримки дитини ООП вдома.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>
2. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text>
3. Про внесення змін до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 29.05.2025 № 787. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-vnesennia-zmin-do-primirnoho-polozhennia-pro-komandu-psykholohopedahohichnoho-suprovodu-dytyny-z-osoblyvymy-osvitnimy-potrebamy-v-zakladi-zahalnoi-serednoi-ta-doshkilnoi-osvity>
4. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
5. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
6. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
7. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>
8. Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.06.2024 № 527-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text>

Основна література

1. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами : методичні рекомендації / уклад. Н. Софій, О. Стягунова, О.

Федоренко. Київ : УІРО, 2024. 40 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/2024/07/29/Otsinyuvannya.navch.dosyahn.uchniv.z.OOP-metodrekomentatsiyi-2024.pdf>

2. Про методичні рекомендації : лист Міністерства освіти і науки України від 04.09.2024 № 6/688-24. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-metodychni-rekomendatsii>

3. Шевчук Л., Заплотинська О., Дроздик Л., Войцеховська І. Впроваджуємо інклюзію в закладі освіти : методичний посібник. Київ : Державна служба якості освіти України, 2023. 86 с. URL: https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/09/Inclusion_zaklad_osvity_SQE-SURGe_2023.pdf

4. Цифровий учитель : путівник для професійного зростання / уклад. Ю. Ковальчук, І. Круть, О. Федоренко. Київ : ЮНЕСКО, 2024. 88 с. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2024/10/czyfrovij_uchytel_putivnyk_dlya_profesijnogo_zrostannya.pdf

Додаткова література

1. Проводимо успішний тренінг: НУШ у 7–9 класах / М. Блажко та ін. Київ, 2025. 127 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1P9VldF6AbU8BopEc_t6ajvDxzlmUTOQ_/view

2. Семеніхіна О., Друшляк М. Типологія цифрових технологій інклюзивного освітнього простору. Фізико-математична освіта. 2022. Т. 35, № 3. С. 65–70. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c53c191f-0653-4f43-9c89-68ecdb55dd5d/content>

3. Соболева Н. Методичні рекомендації щодо організації практичної роботи зі здобувачами освіти з інтелектуальними труднощами в умовах інклюзивного навчання. Київ : УІРО, 2024. 24 с. URL: <https://uied.org.ua/2024/09/12246/>

4. Універсальний дизайн в освітньому процесі : відеоурок. URL: https://www.youtube.com/watch?v=OPOBtYm_Oec

5. Щодо асистента учня (дитини) в закладах освіти : лист Міністерства освіти і науки України від 19.08.2022 № 1/9540-22. URL: https://drive.google.com/file/d/1ryzaEQs_301JfRlgTz8igbAyQ75YeEr7/view